Opłata pocztowa opłacona ryczałtem

Цана асобнага нумару 10 гр.

РОДНЫ КРАЙ

Орган Т-ва Беларускае Асьветы — выходзіць 2 разы ў месяц.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:	Прыймо інтэрэсантаў:	Цана падпіскі з дастаўкай поштай:
Езуіцкая вул. 6, кв. 2.	у Сэкратар'яце ТБА—у будні ад 9—12 г. у Рэдакцыі „ ад 12—14 г.	За год 2 зл. 50 гр.; за паўгоду—1 зл. 35 гр. за 3 месяцы — 75 грош.; за 1 месяц — 30 грош.

№ 16 (104) | Вільня, 15-га лістапада 1936 г. | Год 4-ты.

Аб зімовай помачы безработным.

Сусьветная вайна пакінула па сабе вялікія сьляды і то ў розных галінах жыцьця.

Адным з яе найцяжэйшых пасьледстваў зьяўляецца мала знаны перад вайной узрост безрабоцьця на ўсім сьвеце. Калі перад вайной якраз праца шукала людзей і кожны жадаючы раней ці пазьней яе знаходзіў, дык цяпер натаўпы безработных людзей шукаюць працы і не заўсёды яе знаходзяць.

Акром таго апрача масаў безработных існуюць цэлыя арміі безработных напалавіну, гэта значыць такія, якія працуюць ня поўнасьцю, і таму, зразумела, не зарабляюць столькі, каб задаволіць свае найнеабходнейшыя патрэбы.

Асабліва шмат такіх поўбезработных на вёсцы, дзе ёсьць шмат лішніх рабочых рук, якія, праўда, памагаюць у працы, але без якіх вясковая гаспадарка магла б без усялякай шкоды абыйсьціся. Некаторыя польскія статыстыкі налічваюць такіх лішніх рабочых рук на вёсцы ў Польшчы каля 9-ёх мільёнаў чалавек. Зразумела, што пры такім палажэньні вёска ўсьцяж бяднее, колькасьць безработных павялічваецца і гэта якраз зьмяншае агульны дабрабыт усяе Дзяржавы.

Вось чаму змаганьне з безрабоцьцем вядуць у першую чаргу дзяржаўныя дзеячы пры дапамозе ўсяго грамадзянства.

Адным з актаў такога змаганьня з безрабоцьцем зьяўляецца пачатая з ініцыятывы дзяржаўных кругоў зборка спэцыяльных грашовых сумаў на тое, каб даць магчымасьць плаціць за працу безработным і ў зімку, а таксама даваць падмогі тым безработным, якія ня знойдуць працы. Карацей кажучы дзяржаўныя дзеячы ў гэтым годзе загадзя затрымаліся над тым, каб прыйсьці з помачай масам безработным у найцяжэйшую пару году — ўзімку. Да гэнае ініцыятывы прыхільна аднесьліся шырэйшыя слаі грамадзянства, добра разумеючы, што змаганьне з безрабоцьцем не павінна быць толькі вынікам спачуцьця да цяжкога лёсу безработных, але абавязкам усяго грамадзянства дзеля свайго-ж уласнага дабра. Дзякуючы такой пастаноўцы справы можна спадзявацца, што сёлетняя зіма будзе шмат лягчэйшай для безработных, перадусім гарадзкіх, бо-ж яны будуць мець працу і змогуць пeратрываць зіму.

Але адначасна з клопатамі аб долі гарадзкіх безработных ня можна забывацца і аб безработных і поўбезработных у вёсцы, мястэчках ды меншых гарадох. Праўда, пражыцьцё на правінцыі каштуе меней, але пры адсутнасьці хоць якога-небудзь заработку людзям усё роўна і там немагчыма пражыць. Вось чаму трэба зараз-жа падумаць і аб вясковых безработных, якіх шмат больш, чымся гарадзкіх. Доля вясковых безработных і поўбезработных асабліва цяжкая ў тых мясцох, дзе ў сёлетнім годзе здарыўся неўраджай, ці то з прычыны вялікае сушы ўлетку, ці то з прычыны навальніцаў, зьнішчыўшых збожжа на палёх. Да такіх мясьцінаў, прыкладам, можна залічыць паўночныя паветы віленшчыны, як дзісьненскі, пастаўскі, браслаўскі, а таксама некаторыя паветы навагрудчыны, як стаўпецкі, баранавіцкі, частка валожынскага, і Палесьсе. У гэных мясцовасьцях таксама трэба арганізаваць пэўныя работы, пры якіх знойдуць працу ня маючыя ўжо цяпер з чаго жыць мясцовыя жыхары. Там, дзе арганізаваньня такіх работ немагчыма, трэба ўжо цяпер прыйсьці з помачай найбяднейшым тамашнім жыхаром. Гэтага вымагае і спачуцьцё да цяжкое долі бедных людзей. а перадусім агульны інтэрас.

Маючы ўсё вышэйсказанае на ўвеце, ня можна памінуць яшчэ аднаго мамэнту ў акцыі помачы безработным. Вось-жа да працы ў помачы безработным павінны быць прыцягнены прадстаўнікі мясцовага грамадзянства, якія цесна зьвязаны са сваёй мясцовасьцяй, і якія добра ведаюць аб тым, дзе гэная помач патрэбна ў першую чаргу. На нашых землях да акцыі помачы безработным павінны быць прыцягнены прадстаўнікі беларускага грамадзянства, якія возьмуцца з добрай воляй за гэную працу і пэўне-ж прынясуць не малую карысьць для самое справы, спрычыніўшыся да таго, каб добрая думка была належна зрэалізавана.

Генэрал Э. Рыдз-Сьміглы Маршалкам Польшчы.

10 гэтага лістапада, напярэдадні 18-х угодкаў незалежнасьці Польскае Рэспублікі. на адным з пляцаў Каралеўскага замку ў Варшаве адбылося ўрачыстае даручэньне маршалкоўскае булавы Генэральнаму інспэктару арміі ген. Рыдз-Сьмігламу. Урачыстасьць пачалася а 2 гадз. 45 мін. На пастаўленых у падворку Замку крэслах занялі месцы прадстаўнікі ўраду, Сойму і Сэнату, духавенства ўсіх вызнаньняў, генэралітэту і дыплёматычнага корпусу. Вялікую групу складалі сабраныя афіцэры. За мурамі Замку, па дарозе праезду ген. Рыдз-Сьміглага, ад самых Уяздоўскіх Алеяў, у гэты час стаялі натаўпы народу, вітаўшыя новага маршалка. А гадзіне 3-й пачулася каманда. Музыка заіграла гімн. З пакояў сваіх выйшаў Пан Прэзыдэнт Рэспублікі праф. І. Мосьціцкі. За Прэзыдэнтам ішоў Рыдз-Сьміглы. Падыйшоўшы да століка, на якім ляжала маршалкоўская булава, п. Прэзыдэнт зьвярнуўся да ген. Рыдз-Сьміглага з прамоваю, у якой адзначыў сымболічнае значэньне маршалкоўскае булавы, як знаку найвышэйшае годнасьці ў арміі і зазначыў, што шлях да гэтае годнасьці пралажаны самым Рыдзам-Сьміглым сваімі ўласнымі трудамі, будучы супрацоўнікам Вялікага Маршалка Язэпа Пільсудскага.

Пасьля гэтага п. Прэзыдэнт Рэспублікі даручыў Маршалку Э. Рыдз-Сьмігламу маршалкоўскую булаву. Войска ўзяло зброю на гонар. Загрымеў нацыянальны польскі гімн, выкананы аркестраю, а з боку Віслы салют гарматаў.

Прыняўшы павіншаваньне ад п. Прэзыдэнта, маршалак Рыдз-Сьміглы заявіў у сваёй прамове, што ён крануты глыбока і перапоўнены пачуцьцём глыбокае падзякі за наданьне яму годнасьці маршалка.

„Дзень гэты, — сказаў, паміж іншым, Маршалак Рыдз-Сьміглы,— я запішу на тэй бачыне кнігі майго жыцьця, на якой значыцца: доўг, які я павінен аддаць. Я прашу верыць у чысьціню маіх унутраных пабудак і намераў".

Пасьля гэтага павіншавалі Маршалка кардынал Глёнд, прадстаўнікі ўраду, Сэнату, Сойму, генэралітэту, дыплёматычнага корпусу і вайсковых аташэ.

А гадзіне 3 мін. 20 Маршалак Рыдз-Сьміглы пакінуў Замак. Натаўпы народу сустракалі новага Маршалка клічамі : „Хай жыве Маршалак!"

Назаўтра, у ўрачысты дзень сьвяткаваньня 18-х угодкаў польскай незалежнасьці, шэф вайсковае канцэлярыі п. Прэзыдэнта Рэспублікі даручыў Маршалку Рыдз-Сьмігламу найвышэйшую адзнаку— ордэн Белага Арла з уласнаручным пісьмом п. Прэзыдэнта.

Міністрам Вайсковых Справаў Польшчы генэралам Каспшыцкім даручана Маршалку Рыдз-Сьмігламу ад імя ўсяе арміі старая каштоўная шабля XVII стагодзьдзя. Похва шаблі пакрыта каштоўнымі ўпрыгожаньнямі вялікае мастацкае работы.

У дзень „Польскай Незалежнасьці" — 11-га лістапада, пасьля багаслужэньняў у сьвятынях усіх веравызнаньняў, адбыўся ў Варшаве вялікі парад, прыняты п. Прэзыдэнтам Рэспублікі і Маршалкам Рыдз-Сьміглым. Вайсковыя аддзелы ўсіх родаў зброі прайшлі цэрамоніяльным маршам па вуліцах: Уяздоўскіх Алеяў, Новага Сьвету і Кракаўскага Прадмесьця. Мінаючы палац Бэльвэдэр вайсковыя аддзелы ішлі са спушчанымі штандарамі. На пляцы „Роздрожэ", на спэцыяльнай трыбуне быў у часе параду п. Прэзыдэнт Рэспублікі; тут-жа Маршалак Рыдз-Сьміглы прымаў парад, салютуючы маршалкоўскаю булавою.

Усе вуліцы, па якіх праходзіла войска, былі запоўнены шчыльнаю масаю народу. На сьвяткаваньне ў Варшаву прыбыло шмат народу з правінцыі. Напярэдадні прыбыло ў Варшаву 13 популярных цягнікоў. Прабег сьвяткаваньня перадаваўся праз радыё.

Шаснаццатыя ўгодкі Слуцкага Паўстаньня.

У лістападзе месяцы 1920 г. Польскія Войскі на аснове польска-бальшавіцкага дагавору муселі пакінуць занятыя імі абшары Случчыны і адступіць за раку Лань. Вестка аб такім вырашэньні справы зрабіла вялікае ўражаньне ў Случчыне. Жыхарства хутка пачало арганізоўвацца і канчальна рашыла пераняць уладу на тых абшарах, якія ў бліжэйшай будучыне Польскае Войска мела пакінуць. Для вырашэньня і афармленьня гэтае справы на 14-15 лістапада таго-ж году ў Слуцку быў скліканы зьезд прадстаўнікоў павету і гораду. Зьезд аднагалосна выказаў, што жыхарства Случчыны больш ужо ніякае чужацкае ўлады над сабою ня прызнае і будзе лічыць законным толькі той урад, які выбярэ і паставіць сам Беларускі Народ. Апрача таго, на зьездзе была выбрана Рада Случчыны, якой і дадзена была ўся паўната ўлады.

Рада Случчыны пасьля зьезду адразу-ж прыступіла да арганізацыі абароны свае тэрыторыі. З гэтай мэтаю ёю быў пасланы да Цэнтральнага Савецкага Ураду пратэст, у якім Рада дамагалася, каб бальшавікі ня ўводзілі савецкіх войскаў на тыя тэрэны Случчыны, якія будуць зволькены польскай арміяй. Свае дамаганьні Рада апірала на волі жыхарства Случчыны, выяўленай на зьездзе 14-15 лістапада і ў Акце 25 сакавіка 1918 г., якім Беларусь абвяшчалася вольнай і Незалежнай Рэспублікай у яе этнаграфічных

межах.

Тымчасам бальшавікі не зьвярнулі ўвагі ні на волю жыхарства Случчыны, ні на Акт 25 сакавіка, і, бяз усякага папярэджаньня, са маўпраўна пачалі займаць тэрыторыю Случчыны, карыстаючыся толькі адным правам — правам сільнейшага, добра ведаючы, што гэтым яны жорстка гвалцяць прызнанае імі-ж самімі права нацыяў на самаазначэньне. Случакі, ведаючы добра бальшавікоў, разумеецца, гэтага чакалі і вышаўшыя займаць Случчыну бальшавіцкія войскі былі спаткалы стрэламі. Бальшавікі на гэта адказалі яшчэ сільнейшым агнём і расстрэламі мірнага жыхарства. Паўстанцы ў гэтым часе ня былі яшчэ належна зарганізаваны і не маглі ставіць далей апору бальшавіцкай навале. Зразумела, што пры такіх умовах паўстанцам нічога не аставалася зрабіць, як толькі адыйсьці ў якінебудзь аддалены пункт, каб там зарганізавацца і зтуль ужо пачаць свае ваенныя опэрацыі. Так было і зроблена. Зборным пунктам галоўнае камандаваньне вызначыла м-ка Семежава, дзе і пачалі зьбірацца Случакі з усіх бакоў.

Такім чынам у далейшым бальшавікі занялі Слуцк і рэшту тэрыторыі Случчыны бяз усякага спраціўленьня з боку беларусаў. Тымчасам у Семежаве паўстанцы ня спалі і, сяк-так насьпех зарганізаваўшыся, выступілі супроць бальшавікоў. Праўда, уваружэньне іх было ніжэй усякай крытыкі. На два палкі паўстанцы мелі толькі ўсяго 500 стрэльбаў і то з абмежанай колькасьцяй набояў. Стрэльбы гэтыя трапілі паўстанцам у рукі ад слуцкае міліцыі, а больш аружжа паўстанцам ніхто ня даў. Нічога ня зробіш — прышлося і з такім аружжам выступіць супроць такога сільнага ворага, якім былі для паўстанцаў бальшавікі. Трэба аднак сказаць, што вера ў справядлівасьць сваіх дамаганьняў і адвага добра паслужылі паўстанцам. Яны хутка пачынаюць ачышчаць адну вёску за другой ад бальшавікоў і пры гэтым у іх рукі трапляе шмат палонных і ваеннае амуніцыі. Здабытым такім чынам у бою аружжам паўстанцы паволі дазбройваюць свой першы полк і адважваюцца на больш шырокую офэнзыву. Шчасьце не пакідае іх і далей. У досыць кароткі час яны займаюць м-кі Цімкавічы, Капыл і Вызну, з прылягаючымі да іх вёскамі, а ў кірунку м-ка Раманава—аж засьц. Кажушкі. Жыхарства вітала сваіх салдатаў і дапамагала ім чым толькі магло. Чырвонаармейцы таксама ня вельмі былі ахвочы ваяваць з паўстанцамі і найчасьцей пры першых-жа стрэлах здаваліся ў палон. Праўда, іх у палоне доўга ня трымалі. Звычайна ў паўстанчым штабе палонных толькі дапрашвалі і высьнялі ім тыя заданьні, за якія змагаліся паўстанцы; пасьля-ж палонныя станавіліся цалком свабоднымі і маглі варочацца назад у Саветы. Такая барацьба хутчэй была падобнай да рэвалюцыі чым да вайны і толькі аднаго шкада, што такі стан рэчаў ня трываў доўга. Хутка бальшавікі супроць паўстанцаў кінулі свае камуністычныя атрады, якія так лёгка ўжо не здаваліся, а змагаліся самым зацятым і дзікім спосабам.

Зразумела, што адзін Слуцкі полк, бяз ніякага падтрыманьня з боку, ня мог доўга вытрымаць напор пераважаючых бальшавіцкіх сілаў. Праўда, апрача Слуцкага палку, у паўстанцаў было яшчэ шмат людзей, жадаючых прыняць удзел у змаганьні, але яны дзякуючы недахопу аружжа мусілі аставацца ў рэзэрве.

Усе высілкі Случакоў—утрымаць свае вёскі аказаліся дарэмнымі і ім прышлося адступаць. Праўда, некалькі разоў паўстанцы прабавалі рабіць контр-наступленьні і часта даволі ўдачныя, але такія ўдачы былі толькі часовымі. Бальшавікі пасьля кожнага такога контр-наступленьня сьцягвалі яшчэ больш свае сілаў і яшчэ з большай энэргіяй накідаліся на паўстанцаў. Хутка такім чынам сілы Случакоў канчальна вычэрпаліся і яны 28 сьнежня 1920 году перайшлі польскую граніцу. Тут іх разаружылі і інтэрнавалі спачатку каля Сіняўкі, пасьля ў Беластоку, але і тут не прабылі яны доўга і нарэшце іх пасадзілі ў лягеры ў Дарагуску. Гэтым і скончылася крывавая эпопэя Случчыны, якая пачалася ў месяцы лістападзе 1920 году.

Трэба яшчэ адзначыць, што польскую граніцу перайшлі ня ўсе ваякі, якія прыймалі ўдзел у Паўстаньні. Знайшліся сярод іх і такія, якія не захацелі разаружвацца і, арганізаваўшыся ў невялічкія атрады, вярнуліся назад у лясы Случчыны, зкуль яшчэ у працягу больш як году трывожылі бальшавікоў, пакуль дарэшты ня былі вынішчаны.

Як бачым, сяляне Случчыны ў 1920 годзе здабыліся на Вялікі Чын. Сваім Паўстаньнем яны стварылі залатую бачыну ў беларускай гісторыі. Трэба толькі аднаго пашкадаваць, што гэтая барацьба пачалася запозна. Бальшавікі да гэтага часу скончылі барацьбу амаль што з усімі сваімі ворагамі і дзеля гэтага справа паўстаньня была безнадзейнай. Зусім што іншае было-б, калі-б у Случчыне адбылося паўстаньне на пачатку бальшавіцкага перавароту у Расеі, або хаця-б у часе адыходу немцаў з Беларусі. Тады яшчэ шансы былі, але ня ў 1920 годзе. Нажаль інакай і не магло быць. Слуцкае Паўстаньне было зьявішчам стыхійным і, як стыхійнае зьявішча, яно не магло адбыцца ні раней і ні пазьней, а толькі тады, калі для яго надышоў час.

Паўстанец.

Фальшывыя банкноты ў 50 злотых.

Банк Польскі паведамляе, што апошнім часам на грашовым рынку ў Польшчы зьявіліся фальшывыя банкноты вартасьцяю ў 50 злотых з датаю 1 верасьня 1929 году. Гэтыя банкноты зроблены на простай мягкай паперы, чым, перш за ўсё, і адрозьніваюцца ад праўдзівых банкнотаў, выдрукаваных на цьвёрдай паперы.

Вадзяны знак з патрэтам караля Сьцяпана Баторыя падроблены спрытна, а агульны рысунак выйшаў менш выразным, як на праўдзівых банкнотах. Надпісы і подпісы блядыя. Найболей характарнаю рысаю падробленых банкнотаў ёсьць тое, што даўжыня рысунку на абодвых баках мае 131 міліметр, у той час, як на праўдзівых банкнотах гэтая даўжыня мае ўсяго толькі 127 міліметраў. Гэткім чынам белая абляможка на фальшывым банкноце — вузейшая, як на банкноце праўдзівым, таму што даўжыня падробленага банкнота і праўдзівага — аднолькавая.

Але наагул фальшывыя банкноты падроблены вельмі спрытна і праз гэта іх лёгка прыняць за праўдзівыя.

Уступайце як сябры ўТБА

Рэакцыянэры падымаюць крык.

У апошнія часы Міністэрства Земляробства і Зямельных Рэформаў прыступіла да парцэляцыі цэлага раду двароў вялікіх землеўласьнікаў. Зразумела, што гэта вельмі не спадабалася абшарнікам і наагул усей польскай рэакцыі. На п. Міністра Земляробства і Зямельных рэформаў Понятоўскага пачаліся самыя вострыя напады ў рэакцыйнай прэсе. Пры гэтым на тэму парцэляцыі пачалася ў многіх часопісах самая шырокая і цікавая дыскусыя. Дыскусыя гэтая прыводзіць усе тыя аргумэнты, якія можна сказаць за і процію парцэляцыі.

Абшарніцкая і наагул рэакцыйная прэса („Czas", віленскае „Słowo") лічыць раздробленьне вялікіх зямельных абшараў вельмі шкодным зьявішчам для Дзяржавы. Яна ўважае, што няма ніякага сэнсу надзяляць сялян зямлёю тады, калі на вёсцы ідзе бязупынны працэс раздробленьня гаспадарак. З гэтай прычыны рэакцыянэры ўважаюць важнейшым ад парцэляцыі выданьне закону, які-б у далейшым спыніў бязмежнае раздробленьне вясковых гаспадарак. Само-ж існаваньне вялікай зямельнай уласьнасьці яны лічаць ня толькі зьявішчам пры нашых умовах нармальным, але нават неабходным для дабра Дзяржавы. Для абаснаваньня гэтага яны паслугоўваюцца рознымі довадамі, якія найчасьцей абсалютна мінаюцца з праўдай. Яны, напрыклад, цьвердзяць, што найбольш земляробскіх прадуктаў дастаўляе на рынак якраз абшарніцтва. Тымчасам статыстыка паказвае зусім штось іншае. Аказваецца, што дробная гаспадарка ў падачы земляробскіх прадуктаў ня толькі ня ўступае абшарніком, але нават значна перавышае іх. Статыстычныя дадзеныя выглядаюць наступна: дробная гаспадарка дастаўляе на рынак збожжа 50 прац. агульнай колькасьці (вялікая ўласнасьць таксама 50 прац.), жывёлы 85 прац. (в.у. 15 прац.) малака і малочных прадуктаў 74 прац. (в.у. 26 прац.), сьвіней 82 прац. (в. у. 18 прац.).

Далей рэакцыйная прэса маніцца даказаць, што быццам дробная гаспадарка ёсьць меней прадукцыйнай, чым вялікая. Адзін з аўтараў, выступаючы проці парцэляцыі (Biuletyń № 227, выд. Zw.

Сталінаманія.

Тое, што адбываецца сярод паняволеных бальшавікамі народаў СССР, выглядае, як нейкая масавая псыхічная хвароба, якую назваць можна *сталінаманіяй.*

Няма, здаецца, ужо таго тытулу, якім не вялічалі-б у Маскве і на пэрыфэрыі чалавека, каторы фармальна ня носіць тых ці іншых урадовых тытулаў, бо Сталін (ува ўсёй бальшавіцкай прэсе абавязкава СТАЛІН—усё прозьвішча вялікімі літарамі) толькі—галава Палітбюро, генэральны сэкратар усесаюзнае камуністычнае партыі СССР.

А тытулы, якімі вялічае Сталіна „ўдзячнае" насяленьне калішняе расейскае імпэрыі, а найчасьцей прыгнечаныя забойчым „соцыяльным заказам" літэратары,— тытулы гэтыя не знаходзяць ніякага апраўданьня, проста ня маюць ужо ў сабе ніякага сэнсу.

Бо, калі, напрыклад, гэткія плады сподленьня і лякайства, як: „надыхненьне народу" або „мудры вялікі, наймілейшы настаўнік" і маюць яшчэ сякі-такі сэнс у жорсткай бальшавіцкай запраўднасьці, дык зусім вар'яцкія: „бацька народаў", ці „гэні чалавецтва" ды нават „найбольшы поэт савецкае эпохі" сьведчаць аб поўным маразме душы савецкага абывацеля, аб выразнай маніякальнасьці.

Праўда, усюды цяпер заўважваецца барбарызацыя душаў; да ецца заўважыць, што сучасная моладзь чуе па ўсім сьвеце часамі больш сэнтымэнт да якога-небудзь боксэра з кулакамі-молатамі, як да поэта з тэю ці іншаю дозаю таленту, а мо' нават і гэніяльнасьці.

Аднак нідзе на сьвеце ня чуваць, каб мускулістага Шмэлінга, Дэмпсэя ці Карнэру нехта называў „бацькам народаў" або „найбольшым поэтам" Нямеччыны, Амэрыкі, Італіі ці нават Гонолюлю. Усяму ёсьць мера.

Ніякае меры для вялічаньня Сталіна ў бальшавікоў няма. Калі-б гэта не пярэчыла іхняй марксыцкай догме, дык напэўна жыўцом узялі-б вялізарны тытул аднаго з цароў старадаўнага Вавілону, тытул, займаўшы з паўтары сотні аркушоў пісьма, ды махнулі-б дэкрэт „усім, усім, усім" пра тое, як вялічаецца іхні павадыр.

У адной з сваіх эміграцкіх кнігаў вядомы рэдактар дарэвалюцыйнага „Кіевлянина", расейскі вялікадзяржаўнік і нацыяналісты, сябра Дзяржаўнае Думы Шульгін успамінае, як ён з вядомым чарнасоценным даеячом архімандрытам Віталіем падносіў апошняму расейскаму цару Мікалаю 2-му „адрэс" таксама „ўдзячнага" мусі тады валынскага насяленьня. На „ўсепадданьнейшым адрэсе" было з мільён ці больш подпісаў. Калі ўзяць пад увагу, што статыстыка давала 69,9% няпісьменных на Валыні, „пад"шчасьлівым цараваньнем Мікалая, дык фальш шмат якіх з гэтых подпісаў робіцца зусім яснымі, бо наўрад ці магло быць на перадбачаннай Валыні гэтулькі пісьменных мужыкоў нават і разам з панасыланымі расейскімі вураднікамі.

Нешта зусім падобнае да Шульгінска-Віталіеўскіх мэтодаў пачынае практыкавацца ў СССР у наша дні.

У бальшавіцкім часапісе „Литературная Газета" № 13 за бягучы 1936 год зьмешчана было гэтае вось „Пісьмо Савецкае Грузіі да павадыра народаў, вялікага Сталіна":

„Найбольшы з герояў, павадыр, які ня ведае паражэньняў, Сталін, сымболь нашае магутнасьці, Сталін—жыцьця прабуджэньне... Ты стальною сваёю сілаю азоўваеш сьвятасьць Ленінскага тэстамэнту, ты зьяўляешся тварцом шчасьлівага жыцьця Савецкае Рэспублікі. У дзень сьвята нашага пасылаем табе ўсе думкі і ўсю радасьць народу. Хай жыве вялікі Сталін, надзея прыгнечаных, хай жыве на радасьць сьвету вялікі павадыр, прыяцель народаў".

Пісьмо гэтае падпісана 1.580.000 чалавек і ўложана групаю галоўных грузінскіх савецкіх поэтаў.

Гэта, дык яшчэ невялікае дзіва: кожнаму ведама, што Сталін—грузін, магчыма што ў паўтара з лішкаю мільёна яго землякоў загаварыла некаторае нацыянальнае самалюбства... Як ніяк свой чалавек, а куды забраўся—аж у самы маскоўскі Крэмль!

Але вось і „красачкі" з «Пісьма Народу Беларускага да вялікага Сталіна», нібыто падпісанага *два мільёнамі жыхароў*. Пісьмо ўлажылі таксама галоўныя «савецкія поэты Беларусі... Купала, Колас, Александровіч, Броўка, Глебка і Харык («Литературная Газета» № 40—1936 г.).

Поэты беларускія пастараліся пабіць грузінскі рэкорд усходняга халуйства. Бо вось як напісалі:

„Ты мудры настаўнік, гэні гэніяў, ты сонца работнікаў і сялян, твая конституцыя — гэта штандар пакаленьняў, надзея і сьвятло ўсіх прыгнечаных краёў. Твой абраз, як заклік, устае над зямлёю. Ты зьяўляешся славаю і гордасьцю работніцкае дружыны, ты—магутная сіла рэкаў разьлітых. Цераз патрэбныя равалюцыі, баі і паўстаньні ты вёў нас разам з Леніным на барацьбу. Ты краса нашых палёў

Izb. i Org. Roln.), прабуе давясьці, што пасьля падзелу вялікіх зямельных абшараў ураджаі збожжа зьменшацца аж на чатыры мільёны квінталяў, што прыблізна раўняецца палове ўсяго таго збожжа, якое цяпер вывозіцца з Польшчы заграніцу. Апрача таго той самы аўтар, асноўваючыся на дадзеных Навуковага Інстытуту ў Пулавах, стараўся выказаць вельмі нізкі даход у дробных сялян з палявой гаспадаркі. На гэта можна адказаць, што калі ў дробнага селяніна даход з аднаго гэкт. палявое гаспадаркі і малы, дык затое ў яго даход—прыпадаючы на 1 гэкт. зям. плошчы,—ад гадоўлі жывёлы значна вышэйшы, чым у гаспадарцы вялікай. Усё гэта найлепш пацьвердзяць дадзеныя таго‘ж самага Пулаўскага Інстытуту:

Грашовы даход у зл. з 1 гэктару.

Вялічыня гаспад. у гэктар.	2—3	3—5	5—10	10—15	5—30	30—50	сярэд.
Расьлінная прадукцыя	35.1	37.8	46.5	45.6	40.5	56.0	44.3
Скацінная прадукцыя	147.3	132.6	88.3	70.4	60.1	57.9	79.5
Разам	182.4	170.4	134.8	116.0	100.6	113.9	123

Добрыя адказы на ўсе выступленьні рэакцыйнае прэсы проці дробнага сялянства і парцэляцыі дае »Przewodnik Gospodarczy« (№ 43 і 44). Там ясна пішацца, што спыніць раздрабленьне вясковых гаспадарах нельга да тае пары, пакуль для вясковага людзкога прыросту ня знойдзена будзе праца ў гарадох, у якіх яшчэ перад гэтым трэба будзе знайсьці працу перадусім для ўсіх безработных гарадзкіх.

Ня лішнім будзе тут адзначыць, што палітыка Міністэрства Земляробства ідзе ў апошнія часы так‘сама ў кірунку абароны сярэдняй сялянскай гаспадаркі. Пацьверджаньнем гэтага можа быць прызнаньне ў сёлетнім годзе пазычак для тых гаспадарак (большых за 5 гэкт.), якім патрэбны будуць гро‘шы, каб не дапусьціць да падзелу свае гаспадаркі пры выдзяленьні дзяцей.

Апрача таго, »P. G.“ дае грун‘тоўныя выясьненьні і адносна тых статыстычных дадзеных, з якіх быццам вынікае, што селянін ня можа даць гэткай высокай прадукцыі, як дае абшарнік. Часопісь гэтая ўказвае на тое, што высокая ся‘рэдняя лічба абшарніцкіх ураджаяў атрымалася дзеля таго, што ў Польшчы амаль усе абшарніцкія землі знаходзяцца ў заходніх частках Дзяржавы, дзе зямельная культура стаіць высока. Далей указваецца яшчэ і на той бясспрэчны факт, што ў абшарніка зямля па сваёй прыроднай якасьці заўсёды лепшая ад прылягаючай да яе зямлі сялянскай.

Нарэшце рэакцыйная прэса прабуе страшыць грамадзянства і тым, што быццам пры знішчэньні вялікае зямельнае ўласнасьці мо‘гуць паўстаць аправізацыйныя труднасьці ў часе вайны. Але і на гэ‘ты, здавалася б такі моцны аргумэнт, „P. G.“ дае даволі пераконваючы адказ. „P. G.“ згаджаецца з тым, што вялікія абшары павялічваюць запасы збожжа (і толькі збожжа) і аблягчаюць гэтым апразіцыю войска, але толькі тады, калі гэтыя вялікія абшары забясьпечаны ад вонкавага ворага. Тымчасам двары найбольш вялікіх земляўласьнікаў знаходзяцца на т. зв. Паўночна-Заходніх (ваяводзтвы пазнанскае і паморскае) і Паўдзённа-Усходніх (ваяв. львоўскае і тарнапольскае) Крэсах, якія ў прыпадку вайны ў першую чаргу станоцца пляцдармам для вайсковых опэрацыяў.

Ад сябе ня лішнім будзе ў канцы сказаць, што занятае „Przeglądem Gospodarczym“ становішча адносна парцэляцыі зьяўляецца зусім слушным. Сялянскія масы, асабліва беларускія, чакаюць на зямельную рэформу, як на нейкае збаўленьне. І гэта зусім зразумела, бо‘ж парцэляцыя вялікіх абшараў зьяўляецца пры сучасных умовах адзіным выхадам з цяжкога палажэньня для малазямельных сялян. Таму яна павінна быць праведзена поўнасьцяй ня гледзячы на пратэсты невялікай групы рэакцыянэраў. Робім толькі адну засьцярогу, каб адносныя ўлады не абмінулі пры падзеле зямлі беларускіх сялян, бо тады ўся гэтая зямельная рэформа не асягне свае належнай мэты. *N.*

Выбары Амэрыканскага Прэзыдэнта.

3-га гэтага лістапада ў Паўночна - Амэрыканскіх Злучаных Штатах адбыліся выбары Прэзыдэнта—галавы Вялікай Заакіянскай Рэспублікі, слаўнай сваёю дэмакратычнасьцю і празьмерным багацьцем.

Паводле традыцыі, амэрыканцы групуюцца, ў часе выбараў, вакол дзьвюх вялікіх партыяў: рэспубліканскае і дэмакратычнае. Якая розьніца паміж гэтымі партыямі, нялёгка разабрацца нават і вучонаму эўрапэйцу. Амэрыканскае палітычнае жыцьцё складаецца зусім інача, як эўрапэйскае. Не дарма Амэрыку прынята называць Новым Сьветам.

У Злучаных Паўночных Штатах, якіх ёсьць аж 48, Прэзыдэнта дзяржавы выбіраюць на 4 гады. Улада яго — вялізарная. Паводле канстытуцыі і палітычных традыцыяў звычаяў, Прэзыдэнт у Амэрыцы мае куды большую ўладу за некаторых манархаў. Канстытуцыя азначае яго, як галаву выканаўчае ўлады; ён — першы грамадзянін Рэспублікі, які праводзіць у жыцьцё законы краю. Аднак ён не адказны перад Кангрэсам за сваю работу, апрача падляганьня суду за зробленыя ім праступленьні, як хабары або перавышэньне ўлады. Толькі раз у амэрыканскай гісторыі аддадзены быў пад суд прэзыдэнт А. Джансон, але быў судом апраўданы.

У заграцічнай палітыцы ўлада Амэрыканскага Прэзыдэнта блізка што не абмяжована — ўсё кіраваньне ёю залежыць ад яго самога; адпаведны статс-сэкрэтар (міністар) вядзе гэтую палітыку ад імя Прэзыдэнта, які наагул зьяўляецца галавою магутнае краіны, галавою яе ўсіх збройных сілаў; ён мае права даравацць жыцьцё засуджаным фэдэральнымі судамі, робіць умовы з замежнымі дзяржавамі, але ўмовы гэтыя падлягаюць згодзе на іх Сэнату, сябры якога выбіраюцца кожныя 6 гадоў—1/3 часьць сэнатараў кожныя два гады; паслы ў Палату Дэпутатаў выбіраюцца кожныя два гады. Амэрыканскі Прэзыдэнт назначае паслоў і консуляў за граніцу, міністраў свайго кабінэту, судзьдзяў і шмат іншых вышэйшых урадоўцаў, але Сэнат можа згадзіцца ці не згадзіцца на ўсе гэтыя назначэньні. Прэзыдэнт можа накласьці г. зв. вэто на кожны новы закон, прыняты Кангрэсам, аднак, паўторна прыняты большасьцю 2/3 галасоў у Кангрэсе, той самы закон уваходзіць у сілу. Гэтак выглядаюць галоўныя канстытуцыйныя функцыі Амэрыканскага Прэзыдэнта. Ён—ня дыктатар, бо Сэнат можа не зацьвярдзіць назначаных ім асобаў, палата дэпутатаў можа не асыгнаваць грошай на праводжаньне ў жыцьцё яго плянаў і ўлада яго мае сілу толькі 4 гады; ён можа быць выбраны і яшчэ на 4 гады, але традыцыя не дапушчае, каб ён кандыдаваў трэці раз, г. знач., што адзін і той самы чалавек можа быць прэзыдэнтам у Злуч. Штатах найболей—8 гадоў.

На выбарах 3 лістапада канкуравалі 3 кандыдаты: дасюлешні Прэзыдэнт Франклін Рузвэлт—павадыр Дэмакратычнае партыі, Альфрэд Лэндон — кандыдат рэспубліканцаў і Вільям Лемкэ—лідэр г. званае „трэцяе партыі“, праграма якое і сацыяльны склад яе найлепш характарызуецца адною з радыё-прамоваў, сказанаю заўзятым агітатарам гэтае „трэцяе“ партыі пастарам Куглінам:

— „Новая партыя, — сказаў, паміж іншым, пастар, — стаўляе стаўку на сялян (фэрмэраў) і работнікаў, на ашуканых рэспубліканцаў і дэмакратаў, на незалежных купцоў і прамыслоўцаў, на ўсіх грамадзян, якія любяць свабоду, імкнуцца ўхіліць балачкі капіталізму і, разам з гэтым, не дайсьці да камунізму“.

Значыцца „трэцяя“ амэрыканская партыя злучае ў сабе розныя дробныя партыйныя групы; кандыдат яе Лемкэ — дэпутат штату Міннэзота—не прадстаўляў сабою паважнага конкурэнта для цяперашняга Прэзыдэнта Ф. Рузвэльта, ані для губэрнатара штату Канзас—Альфрэда Лэндона і фактычна выбарная барацьба ішла вакол гэтых дзьвюх апошніх кандыдатураў.

Перамог Франклін Рузьвэльт, за якога падана каля 97 процантаў усіх галасоў; ува ўсіх штатах, апрача штатаў Мэн, Вэрмонт і Гэмпшыр, ён атрымаў вялізар-

---

і садоў, ты песьня перамогі. Табе аддаём нашую радасьць' любоў і адвагу, ўсе сілы, ўсе сэрцы чалавечае грамады. Вядзі нас пад ленінскім штандарам, ты—жыцьцё народаў, наш любы павадыр“.

У гэткім больш-менш духу напісаны ўвесь гэты нячуваны „твор“ беларускіх сталінаманіякаў. Больш як тысяча радкоў нячуванага паніжэньня найменшае чалавечае годнасьці аўтараў падобнай поэзіі і тых, хто пад ёю падпісаўся—двух мільёнаў чалавечых душ...

Але-ж ці душы гэта? Можа толькі нейкія мяшкі з касьцімі, можа толькі касьцяная мука, расьцёртая гігантычнымі каменьнямі бальшавіцкага тэрору, якому няма меры?

Які боль у душы кожнага беларуса павінен выклікаць самы факт укладаньня гэткага маніякальнага „твору“... Коласам, Купалаю, ня лічачы меншых беларускіх песьняроў.

Факт падпісаньня сучаснага беларускага „усепадданейшага адрэсу“ двума мільёнамі беларускіх галоваў у СССР можна яшчэ чым-небудзь вытлумачыць. І нашай малою аддаленасьцю ад часоў прыгону (бо дзяды нашыя помняць яшчэ паншчыну) і поўнаю залежнасьцю жыцьця і сьмерці кожнага грамадзяніна вялізарнага концэнтрацыйнага лягеру, імя якому СССР, ад волі і ўлады „найбольшага поэта савецкай эпохі Сталіна“...

Старанлівасьць Коласа і Купалы, як і малодшых за іх прадстаўнікоў беларускага Парнасу, не паддаецца ніякаму тлумачэньню. Словы чалавечае ня мае ў сабе сілы вытлумачыць падобны ўпадак Купалы або Коласа, каторыя заслужанна былі надзеяй нацыі, прабуджанае імі да сьвядомага жыцьця.

Тут нешта клінічнае. Каб гэта зразумець, мала быць пісьменьнікам, поэтам, публіцыстам, мала быць проста чалавекам, — трэба быць яшчэ і псыхіятрам. І ці ня выкрые тут адпаведны лекар новае хваробы—*сталінаманіі*?...

Некаторае паясьненьне гэткім хваравітым зьявішчам у савецкім унутраным жыцьці могуць даць газэтныя весткі, атрымліваныя з Масквы за граніцай. Напрыклад, нямецкая прэса нядаўна паведамляла, што чыстка кампартыі ідзе поўным ходам ня толькі ў РСФСР (Маскоўшчыне), а і ў іншых савецкіх рэспубліках ды паміж іншым у Украінскай (УССР) і Беларускай (БССР).

А ў сувязі з гэтым у менскіх газэтах зьявілася высьпленьне беларускага «прэм'ера» Галадзеда, дзе ён констатуе, што беларускія нацыянальныя элемэнты знаходзілі падтрыманьне сярод зіноўеўцаў ды троцкістых. Галадзед заклікае сваіх «падданых» да ўзмацненьня «*рэволюционной бдительности*».

— Памылкова думаць, — піша Галадзед, — што беларускія нацыяналісты ўжо зусім зьліквідованы і што іхнія тэорыі ня будуць мець рэцыдыву...

Вось якраз можа нармальны для савецкага жыхара *страх* папасьці ў гэтыя „беларускія нацыяналісты“ у вачох усемагутных галадзедаў, падыктаваў нават Купале ды Коласу вышэйпрыведзенае „надыхненьне“. Але-ж якога размеру павінен быць гэты *страх*?..

У Кіеве, падобны да галадзедаўскага, артыкул напісаў украінскі «прэм'ер» Любчэнко.

Камісіі партыйнага кантролю засядаюць у Менску і ў Кіеве ня менш як па 18 гадзін на пару.

Тое самае робіцца і ў Маскве, дзе газэта «Молодая Гвардия» паведамляе, што апошнім часам з кампартыі і з саюзу савецкіх пісьменьнікаў *выкінуты*: Селівапоўскі, Тарасаў-Родіонаў, Грудская і Трошчэнко. Газэта дадае, што гэта «сьпісак няпоўны і датычыць толькі Масквы».

А вось якую дырэктыву даў бальшавіцкі лейб-орган «Правда» краёвым і акружным камітэтам партыі адносна да «начатой чистки советской печати от просочившихся в нее враждебных элементов».

„Правда“ тлумачыць:

«Некаторыя *крайкомы і обкомы* абмяжоўваюцца толькі праверкаю рэдактароў. Гэтага мала. Трэба правераць кожнага рэдакцыйнага супрацоўніка, кожнага рэпортэра. Праверцы падлягаюць таксама карэктары і работнікі друкарні, — карэктары і друкарня таксама граюць немалаважную ролю. Вораг, які пралез на становішча карэктара, можа нарабіць вялікае шкоды. Могуць нарабіць вялікія шкоды ворагі і ў ролі складальнікаў».

Тут дык ужо і сьляпому відаць, што бальшавіцкая ўлада вызначаецца на сьвеце тым, што плодзіць вакол сябе... ворагаў.

Напоўна катэторыі ворагаў, названыя «Правдаю», можна было-б пашырыць на ўсе працоўныя (а ня трутнёўскія) савецкія прафэсіі: дамовых старажоў, вулічных мяцельшчыкаў і г. д.

І ў гэтым, здаецца, некаторая разгадка «надыхненьня» нашых Купалаў ды Коласаў да панэгірыкаў у чэсьць генэральнага сэкрэтара ўсерасейскае камуністычнае партыі Джугашвілі-Сталіна.

Але ці ёсьць якое апраўданьне нячуванаму «разьмену» беларускай поэтыцкай велічы гэтых нашых песьняроў, хай пашукае дказу кожны цьвярозы чытач. *N*

ную большасьць. У Нью-Ёрку за Рузвэльта падана 2.016.204 галасы, а за Лэндона 659.746 галасоў. Галасавала каля 45 мільёнаў грамадзян, або на 5 мільёнаў больш, як у 1932 годзе пры выбарах таго-ж самага Франкліна Рузвэльта. Зарэестравана было 55 мільёнаў усіх выбаршчыкаў. Апрача прэзыдэнта, выбіралі віцэ-прэзыдэнта, 35 сэнатараў на 6 гадоў, 432 паслоў палаты на 2 гады і губэрнатараў 33-х штатаў.

Перамогу Рузвэльта называюць нябывалаю ў гісторыі Злучаных Штатаў; з усіх 48-х штатаў за яго галасавалі 45 і толькі 3 процi.

Паводле прынятай традыцыі, пераможаны другі кандыдат Лэндон паслаў Рузвэльту прывітальную тэлеграму, у якой піша:

„Народ выказаўся. Усе павінны падпарадкавацца яго волі. З свайго боку я хачу падчыркнуць, што Вашаю перамогаю Вы абавязаны дэмакратычнаму духу нашае конституцыі. Прашу прыняць сардэчныя павіншаваньні".

Цікава, што ў Злучаных Штатах пры выбарах ня можа быць ніякіх „цудаў над урнай", проста таму, што няма ніякіх урнаў. Пры амэрыканскай сыстэме галасаваньня выключаны розныя выбарчыя надужываньні, як падсыпка або падмен выбарчых картачак, бо няма і ніякіх картачак. Той, хто галасуе, ідзе да месца выбараў, там сьцьвярджаюць яго асобу, а затым ён заходзіць у зусім ізаляваную кабіну, дзе ёсьць цэлы рад электрычных гузікаў; пад кожным надпіс: „рэспубліканская партыя", або „дэмакратычная партыя" і г.д. Выбаршчык націскае адпаведны гузік і выходзіць з кабіны, даючы месца іншаму грамадзяніну; яго націск павялічыў на адну адзінку лічбу, паказаную на лічніку дадзенай партыі; пры гэтым мэханізм зроблены так, што больш, як на адзін гузік, выбаршчык націснуць ня можа. Глянуўшы, па сканчаньні выбараў, на ўсе лічнікі, можна атрымаць рэзультат выбараў. На падлічваньне галасоў часу марнаваць ня трэба. Амэрыканская тэхніка і тут аддала вэтую працу строгім і верным мэханізмам. Вось чаму ўвесь сьвет над'звычайна хутка даведваецца пра вынікі ўсіх амэрыканскіх выбараў, ня гледзячы на тое, што галасаваць там можа з 50 мільёнаў грамадзян пры выбарах свайго прэзыдэнта.

Праверка асобы выбаршчыка адбываецца ў Амэрыцы таксама вельмі проста.

Кожны грамадзянін Злучаных Штатаў раз назаўсёды расьпісваецца ў кнізе свайго выбарчага абводу. Прыйшоўшы на выбары, ён паказвае свой подпіс, абодва подпісы яго параўноўваюцца і толькі пасьля гэтага ён ідзе ў выбарчую кабіну, дзе зусім свабодна „галасуе", націскаючы электрычны гузік.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

— У нядзелю 8-га лістапада г. г. ў залі Віленскага Унівэрсытэту, дзякуючы стараньням Кола Беларусаведаў пры У. С. Б., быў зладжаны літэратурны вечар, на якім поэт Хв. Ільяшэвіч прачытаў свае новыя вершы і расказы, а таксама фрагмэнты з раману п. н. „Туман".

— Як даведваемся, ў хуткім часе мае выйсьці зборнік вершаў і зборнік расказаў Хв. Ільяшэвіча.

— У сувязі з шаснацтымі ўгодкамі Слуцкага Паўстаньня, 10-ая Дружына Беларускіх Скаўтаў пры Віленскай Беларускай Гімназіі ладзіць у нядзелю 15-га лістапада г. г. акадэмію. Рэфэрат будзе прачытаны ўчасьнікам паўстаньня інж. С. Буслам. Пасьля рэфэрату вучнёўскі хор прапяе беларускія ваяцкія песьні.

— Сёлета прыпадае трыццацігадовы юбілей літэратурнай дзейнасьці найвялікшага беларускага народнага поэта Якуба Коласа. Літэратурна-гістарычны гурток пры Віленскай Бел. Гімназіі вядзе падгатоўку да ўрачыстай акадэміі прысьвечанай юбіляту, якая адбудзецца ў канцы гэтага месяца.

— Гэтым даводзіцца да ведама ўсіх праваслаўных беларусаў у Вільні, што рэгулярна, кожную нядзелю, адбываецца служба ў Пятніцкай царкве пры Вялікай вуліцы. Пачатак у 9 гадзін.

— У аўторак 10-га лістапада (28-га кастрычніка па старому стылю) ў Пятніцкай царкве было гадовае царкоўнае сьвята (фэст). У гэты дзень праваслаўная царква сьвяткуе памяць мучаніцы Параскевы, ў чэсьць якой збудована Пятніцкая царква.

Увечары 9-га лістапада ў Пятніцкай царкве была ўрачыста адслужана ўсеночная (вячэрня з заутрэньняй), а 10-га лістапада абедня і малебен. Пяяў вучнёўскі хор Беларускай Гімназіі, бо-ж Пятніцкая царква прыдзелена на царкоўныя службы для Гімназіі. Хор пяяў стройна, сказаў-бы магутна. Адразу было чуваць, што ў хоры прыймае ўчасьце шмат асоб, што зьяўляецца рэдка спатыканым зьвішчам у нас, у Вільні.

Беларускае грамадзянства вельмі задаволена, што ў Пятніцкай царкве пачалі адбывацца рэгулярныя службы, бо-ж беларусы даўно чакаюць таго мамэнту, калі пры Пятніцкай царкве ўтворыцца асобны праваслаўны беларускі прыход.

Малельнік.

На гішпанскім фронце.

Барацьба паўстанцаў з урадовымі войскамі пераняслася некалькі дзён таму назад у самую сталіцу Гішпаніі, — Мадрыд. Гішпанскі ўрад пакінуў горад і перганхаў у Аліканте. Палпрэд СССР Розэнбэрг, фактычны дыктатар чырвонай Гішпаніі, разам з супрацоўнікамі пасольства таксама выехаў з Мадрыду ў невядомым кірунку.

Войскі ген. Варэля першыя ўвайшлі ў сталіцу і занялі прадмесьця з мастамі Толедо і Сеговіі. Такім чынам у руках ген. Варэля знаходзяцца берагі ракі Манзанарэс. Артылерыя паўстанцаў заняла пазыцыю між мастамі, скуль бомбардуе цэнтральны Мадрыд. Войскі ген. Варэля знаходзяцца ў 3 кіл. ад цэнтральнага пляцу Пуэрта дэль Соль.

Баі пераважна ідуць на прадмесьцях. На права ад Толедскага маста знаходзяцца тры рады бэтонных укрепленьняў, якія заняты ўрадовымі войскамі.

У працягу трох дзён урадовыя войскі пераходзілі ў контр-атакі ў раёне ўнівэрсытэту, дзе паўстанцы маюць найбольшую магчымасьць пранікнуць у цэнтр гораду.

У Мадрыдзе шмат дзе ўспыхнулі вялікія пажары. На адрэзку Коса дэль Кампо 1200 чырвоных перайшло на бок паўстанцаў. У апошніх баёх паўстанцы ўзялі ў палон 2000 асоб. Страты чырвоных вельмі вялікія.

Заняць Мадрыд паўстанцам прыдзецца вельмі цяжка, бо амаль кожны дом заменены на крэпасьць.

Дажджы, якія падалі апошнімі днямі, перашкаджалі паўстанцам рабіць самалётныя атакі.

Спроба апошняга налёту абыйшлося паўстанцам вельмі каштоўна, бо з 10 бомбавозаў вярнулася толькі 4, рэшту 6 бомбавозаў зьбілі ўрадовыя самалёты.

Ген. Франко прыйдзецца відаць зрабіць даўжэйшую асаду гораду, бо інакш з яго нічога не астанецца.

ППС процiў камуністаў.

«Работнік» апублікаваў поўны тэкст рэзалюцыі Цэнтральнага К-ту Польскай Соцыялістычнай партыі, якая нядаўна была вынесена і якая закранае рад важных палітычных пытаньняў. Між іншым, Камітэт ізноў рашуча адкінуў думку аб супрацоўніцтве з камуністамі, уважаючы адносіны камуністаў да «народнага фронту» няшчырымі і, у аснове сваёй, варожымі. Камуністы, гаворыцца ў рэзалюцыі, і надалей стараюцца разьбіць соцыялістычны рух, не затрымоўваючыся перад падрываньнем аўторытэту арганізацыі ў соцыялістычна - профэсыянальных імкненьняў. Тут-жа падчырківаецца, што камуністычны лёзунг «адзінага фронту» накідаецца ўсім дзяржавам, за выняткам Расеі, дзе для соцыялістаў і для партыйнай апазыцыі ёсьць толькі вастрогі і кары сьмерці. Польская соцыялістычная партыя рашыла і надалей сама кіраваць сваім рухам і профсаюзамі бяз помачы камуністаў.

Конфэрэнцыя ў Вене

У мінулую пятніцу скончылася аўстра-вэнгерска-італьянская конфэрэнцыя. Была абвешчана дэкларацыя, падпісаная канцлерам Шушнігам, італьянскім мін. Чыяно і вэнгерскім мін. зам. спр. дэ Канья, у якой гаворыцца, што пры абмене думак выясьнілась поўная згоднасьць у пытаньнях, адносячыхся да Дунайскай праблемы, Малой Антанты і г. д. Мін. Чыяно далажыў конфэрэнцыі аб сваіх перагаворах з канцлерам Гітлерам і фон Нэйратам. Пасьля Шушнінг і дэ Канья заявілі, што іх ураты прызналі італьянскую імпэрыю, у адказ чаго мін. Чыяно заявіў, што Аўстрыі і Вэнгрыі будуць дадзены асобыя правы ў Абісыніі. Апрача таго, Італія прызнае Аўстрыі і Вэнгрыі права вааружацца нараўне з іншымі дзяржавамі.

Гаспадарчы аддзел.

КАЗА.

Каза належыць да найдаўнейшых прыручаных жывёлаў. Да сяньняшняга дня гадоўля коз у нас займаецца на мястэчках жыды. Сяляне яшчэ ў нас не здаюць сабе справы, якую вялікую карысьць магла бы прынясьці ў малазямельных гаспадарках каза.

Пры куплі козаў трэба памятаць, што галоўнай мэтай гадоўлі зьяўляецца малако, каторага колькасьць і якасьць залежаць ня толькі ад расы, але і ад адпаведнай гадоўлі, дагляду, корму і даеньня жывёлы. У кожным выпадку каза павінна мець характэрыстычны жаночы выгляд цела, далікатную будову і тонкую скуру, пакрытую далікатнай поўсьцю. Найбольш увагу трэба зьвярнуць на вым'я. Круглае і мягкае вым'я — добры паказьнік малочнасьці казы.

Справа памяшчэньня і корму козаў не прадстаўляе вялікіх труднасьцяў. Для аднэй дарослай штукі хопіць 2 m² паверхні. Корм той самы, што і для кароваў. Утрыманьне казы добра аплачваецца, калі малако ядуць малыя дзеці. Хімічны склад казінага малака сьведчыць аб яго вялікіх карманых вартасьцях, аб каторых гаворыць асабіста вялікі прарок Індыі—Гандзі.

А. Б.

Навучайце сваіх дзяцей чытаць і пісаць пабеларуску!

Г. Кучка.

Сьмерць селяніна.

Загаслі на век яго сінія вочы, што праз цэлыя годы яго жыцьця, вылівалі гарачыя сьлёзы, з тае нядолі, з таго горанька, што не давала яму спакою ні ў ясны дзень, ні ў цёмную ночку. Скарачэлі яго рукі, пакрытыя крывавымі мазалямі і высахшыя ад нуды і гора, ў шчэпку. Ня будуць яны ўжо рвацца да штодзеннай працы, ня будуць ніколі. Дарма іх чакаць будзе саха, каб вясёла і раскошна варочаць чорныя скібы зьдзірванелага поля; дарма чакаць іх будзе, вісячы ў сенях, сталёвая каса, каб вясёла і раскошна загуляць у муражным лузе, паміж прыгожых красак і траў, рассылаючых саладкавы пах у паветры. Ой, дарма, дарма чакаць будуць яго рук земляробскія прылады, ой дарма чакаць будуць. Дагарэў апошні дзень яго гаротнага жыцьця ў часе красуні — вясны, калі ўсё радавалася і аджывала, а ён бедны, заснуў вечным сном, каб не абудзіцца на векі, на векі... на векі. Адчуўшы красу, але не зразумеўшы яе і не дазнаўшы шчасьлівага спакою, ляжа ён, гаротнік, у сырую зямельку пад высокі пяскоў насып і сасновы крыж. Ляжа на заўсёды слухаць шуму лясоў і пераліўных песень птушак, ляжа бясьсечны ад болю, мук і цярпеньня на вечны спакой і адпачынак пасьля працы, пасьля цяжкіх трудоў. О, гарун, бяздольнік! Загінуў прапаў...

Ляжыць цяпер паважна ў стаячай на лаве, сасновай дамавіне з закрытымі вачамі і з заціснутымі сінімі вуснамі, як-бы ён углыбіўся ў свае мільённыя думкі, памешаныя з цярпеньнем і болям. Ляжыць не зважаючы на жончын, як-бы перадсьмертны крык і на піскілівы плач дзяцей, што паволі заводзяць, стоячы ля шэрай, абабітай печкі. Ляжыць спакойна навать ня ўздрыгнецца. Нічога яго ўжо ня збудзіць, нічога не нарушыць яго задуменьня і спакою, хаця-б у адзін голас загаласілі ўсе людзі, хаця-б зазванілі ўсе званы і хаця-б уся зямля ўскалыхнулася і выдала магутны гук. Нічога не паможа.

Ляжыць ён цяпер у собскай хаце і ў добрым адзеньні, якога ня меў жывучы ніколі; ляжыць бясьпечны ад шкодных людзей, ад слоў, прабіваючых сэрца і ўзвальваючых на душу цяжар; ляжыць спакойны. А жонка заліваецца плачам, енчыць, крычыць нема, б'ючыся аб сьцену галавой з растрапанымі валасамі.—На што-ж ты нас паакінуў?... О, Божа-ж мооой! — гэтак заводзіць бедная ўдава. А дзеці скрыгочаць паціханьку, як галодныя птушачкі ў гняздзечку: „Тааата, мілы тааата"!

Зьвіняць жаласна шыбы ў маленькім ваконцы і дрыжыць павучыньне, разьвешанае ў цёмных куткох хаткі. Нейкая жудкасьць і жаль пранімае душу чалавека і сэрца сьціскае боль, калі гляне на ўсё гэта, добра адчуваючы нуду і гора. Разьліваецца навакола дзяцінны плач і жудасныя крыкі жанчын.

А сонца плыве па разьлеглай сіні нябёс, залацістае і ўсьміхзёнае, як-бы аб гэтым і ня дбаючы, што ў маленькай вясковай хатцы ляжыць памёршы чалавек. Птушкі пяюць дзіўныя, поўныя пачуцьця песьні, што пераліваюцца ў паветры пад зьзяньне сонцавых касуляў і пад шум лесу і імчацца далёка, далёка, далёка, аж далятаюць да хаткі акрытай жалобай. На дварэ вясёласьць і радасьць раскінулі сваю ўладу, а ў хатцы сум і плач. О, якія ў сьвеце парадкі, о, якія ў сьвеце жыцьцёвыя межы! Сумна, сумна... А хатка, — мяжа паміж жалобай і радасьцяй, — стаіць утуліўшыся і маленькім ваконцам пазірае ў даль.

Рэдактар: А. ФЛЕРАЎ. Выдавец: М. ШЧАСТНЫ. Друк. Я. Левіна Вільня, Нямецкая вул. 22. Тэл. 21-14.